

Strasbourg, 12.3.2024
COM(2024) 91 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Obvladovanje podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginje

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Obvladovanje podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginje

1. Uvod

1.1. Naraščajoča podnebna tveganja zahtevajo proaktivno upravljanje

Odločanje – naj zadeva javnost, podjetja ali vlade – dandanes poteka v znamenju obvladovanja negotovosti. Vojne in geopolitične negotovosti, življenjski stroški, demografski izzivi, degradacija okolja in izredne zdravstvene razmere, socialne neenakosti, politična polarizacija in dezinformacije, hiter tehnološki razvoj in migracije terjajo nujno ukrepanje. Oblikovalci politik morajo najti ravnotežje med pozornostjo, ki se namenja določeni temi, in razpoložljivimi viri. Ker je podnebna kriza povezana z drugimi globalnimi krizami, kot so onesnaževanje in izguba biotske raznovrstnosti, ter se zaradi nje povečujejo številna druga tveganja, predstavlja eno od največjih eksistencialnih nevarnosti, s katerimi se soočamo.

EU ukrepa, da bi se v tem desetletju zmanjšale emisije toplogrednih plinov in da bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtralnost. Komisija je začela razpravo o podnebnem cilju za leto 2040 kot nadaljnjem koraku h konkurenčni, neto ničelni prihodnosti¹. Tako hitro zmanjšanje svetovnih emisij je potrebno, saj so možnosti za prilagoditev na podnebne spremembe fizično omejene.

Podnebni vplivi so že prisotni, tveganja pa se bodo zaradi vztrajnosti podnebnega sistema v prihodnjih desetletjih in po tem še naprej povečevala, tudi če se na podlagi ambicioznega zmanjšanja svetovnih emisij zmanjša potencialna škoda. Februarja 2024 je Copernicusova storitev za spremljanje podnebnih sprememb objavila, da je povprečna svetovna temperatura zadnjih 12 mesecev presegla prag 1,5 °C nad predindustrijsko ravnjo². **Obeti za Evropo** so dobro predstavljeni v prvi evropski oceni podnebnih tveganj (EUCRA)³, ki jo je izdelala Evropska agencija za okolje. V primeru najboljšega scenarija, v katerem se predpostavlja, da bomo globalno segrevanje omejili na 1,5 °C nad predindustrijsko ravnjo, se bo morala Evropa, ki se segreva enkrat hitreje od svetovnega povprečja, naučiti živeti s podnebjem, ki bo za 3 stopinje toplejše, ter se spoprijemati z eksponentno več vročinskimi valovi in drugimi ekstremnimi vremenskimi pojavi.

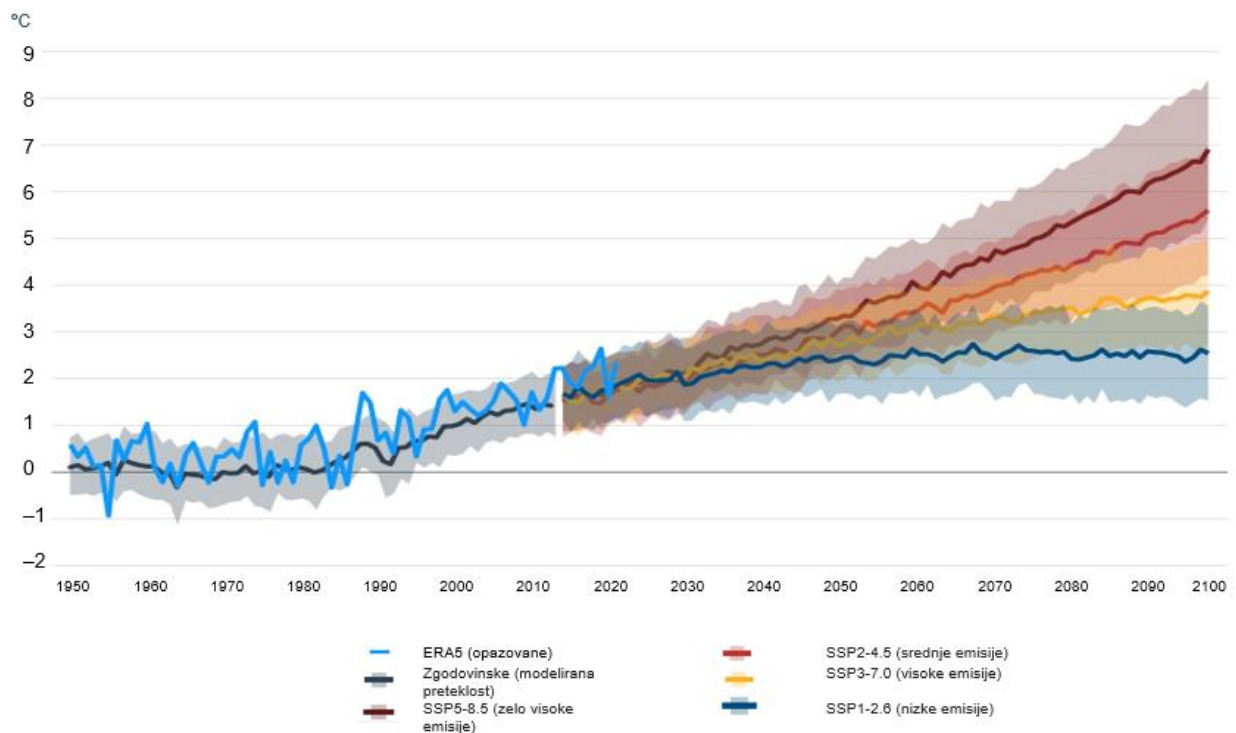
¹ COM(2024) 63 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2024%3A63%3AFIN>.

² <https://climate.copernicus.eu/copernicus-2023-hottest-year-record>

³ EEA (2024), *European Climate Risk Assessment*, ISSN 1977–8449.

<https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>.

Slika 1: Projekcije temperature v Evropi na podlagi štirih standardnih svetovnih podnebnih scenarijev

Vir: EUCRA na podlagi Copernicusove storitve za spremljanje podnebnih sprememb.

Pri podnebni odpornosti gre za ohranjanja družbenih funkcij, pa tudi konkurenčnosti gospodarstev in podjetij ter s tem delovnih mest. Obvladovanje podnebnih tveganj je nujen pogoj za **izboljševanje življenjskih standardov, boj proti neenakosti in za zaščito ljudi.** **Nujno je za gospodarsko preživetje podeželskih in obalnih območij, kmetov, gozdarjev in ribičev.** Podjetja se že dobro zavedajo podnebnih tveganj in jih štejejo med štiri največja tveganja desetletja⁴. Mala in srednja podjetja (MSP) se lahko soočajo s posebnimi omejitvami v zvezi z viri. Zaradi razlogov, kot so izpostavljenost dobavnih verig, čedalje manjša dostopnost zavarovanja, ranljivost domačih sredstev, izguba biotske raznovrstnosti, od katere so odvisni gospodarski sektorji, ali nezadostna zaščita ljudi, bo okrevanje po čedalje intenzivnejših podnebnih nesrečah terjalo čedalje več zmogljivosti in kapitala od tistih, ki na te nesreče niso bili pripravljeni.

Evropska centralna banka in Evropski odbor za sistemska tveganja sta prepoznala, da lahko **podnebna tveganja** na različne načine **vplivajo na finančno stabilnost**, in zagovarjata trdno sistemsko makrobonitetno strategijo za obvladovanje takih tveganj⁵. Hkrati lahko prožna in dinamična podjetja v EU, vključno z **MSP, postanejo vodilna v nekaterih segmentih trga, ki krepijo odpornost**, kot so inovacije na področju uporabe vesoljskih podatkov in tehnologij.

Naraščajoča podnebna tveganja vplivajo tudi na geopolitično okolje, s tem pa na svetovno varnost, trgovinske tokove in gospodarsko stabilnost ter zmožnost ohranjanja bistvenih storitev

⁴ <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>

⁵ https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.pr231218_1~6b3bea9532.en.html

za prizadeto prebivalstvo. Vendar pa je z boljšo pripravljenostjo in odpornostjo proti podnebnim vplivom mogoče prispevati k obvladovanju enega od velikih svetovnih izzivov današnjega časa ter pri tem doseči pozitivne učinke prelivanja.

V EU 77 % državljanek in državljanov meni, da so podnebne spremembe zelo resen problem, 37 % pa se jih že čuti **osebno izpostavljenih podnebnim tveganjem**. Evropski parlament⁶ in voditelji EU⁷ so ugotovili, da je nujno okrepiti odziv na podnebno krizo in izboljšati odpornost EU. V skladu s sporočilom o evropskem podnebnem cilju do leta 2040 in poti do podnebne nevtralnosti do leta 2050 bi lahko naložbe v stavbe, promet in energetski sistem, odporne proti podnebnim spremembam, ustvarile znatne poslovne priložnosti in ekonomijo obsega, širše koristile evropskemu gospodarstvu ter ustvarile visokokvalificirana delovna mesta in cenovno dostopno čisto energijo.

Evropska vizija zdrave, vključujoče in pravične družbe je vir moči. S solidarnostjo, vključevanjem, inovacijami in načelom pravne države smo se uspešno soočili z zgodovinskimi izzivi in z njimi bomo obvladali tudi sedanjega.

Usklajevanje, ki ga omogoča Evropska unija, je močno orodje za krepitev odpornosti. Povečuje učinkovitost, ki je bistvena glede na obseg zahtev po javnih in zasebnih sredstvih. Poleg tega državam, regijam in lokalnim skupnostim omogoča, da vidijo, kaj je uspešno ali neuspešno drugje, ter omogoča hitrejša in učinkovitejša ukrepanja. Zaradi obsega ukrepov, potrebnih na nekaterih področjih, brez usklajevanja ni verjetno, da bodo potrebne odločitve in ukrepi sprejeti pravočasno za preprečitev nepopravljivih vplivov na okolje. Poleg tega pa EU prinaša tudi dodano vrednost z razvojem orodij, ki so državljanom ter javnim in zasebnim deležnikom v pomoč pri krepitvi odpornosti. V zadnjem desetletju so bile iz proračuna EU, zlasti prek kohezijske politike, prilagajanju podnebnim spremembam in njihovi blažitvi namenjene znatne naložbe. V obdobju 2021–2027 naj bi kohezijske naložbe na tem področju dosegle približno 118 milijard EUR.

Nekatere nesreče, ki so se zgodile leta 2023, jasno razkrivajo vzorec vse večjih podnebnih tveganj. Do neke mere so bile prizadete vse države EU; spodaj so navedeni zgolj nekateri primeri.

Okvir 1: Štirje primeri nesreč v letu 2023, povezanih s podnebnimi nevarnostmi:

- **Grčija.** Od julija do avgusta so **požari v naravi**, ki so jih podžigali suša in vročinski valovi, v Grčiji požgali 170 000 hektarov. Zlasti požar v naravi v Aleksandropolisu je bil največji požar v naravi v Evropi po letu 2000; zgorelo je več kot 96 000 hektarov. **Neurje Daniel** je v začetku septembra v Grčiji povzročilo rekordno deževje, saj je v Zagori v 24 urah padlo 750 mm dežja, kar je več kot letna vsota padavin na tem območju. Dogodek je uničil približno 15 % grškega letnega kmetijskega pridelka.
- **Slovenija.** Avgusta je večdnevno močno deževje, ki je povečalo že sicer visoke vodostaje, povzročilo obsežne poplave in zemeljske plazove, pri čemer sta bili prizadeti dve tretjini Slovenije, škoda pa je znašala približno 16 % BDP.
- **Skandinavija.** Avgusta je neurje Hans prizadelo Dansko, Norveško in Švedsko, kjer je povzročilo hudo škodo na infrastrukturi in v kmetijstvu ter velike motnje v kritičnih prometnih omrežjih. Zavarovalni zahtevki so dosegli rekordne vrednosti.

⁶ P9_TA(2022)0330. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0330_SL.html.

⁷ EUCO 14/23. <https://www.consilium.europa.eu/media/67652/20231027-european-council-conclusions-sl.pdf>.

— **Celotna Evropa.** Z vročinskim valom Cerberus 2023 so bili v številnih državah doseženi novi temperaturni rekordi. Sledil je vročinskim valom iz poletja 2022, v katerih je zaradi rekordne vročine umrlo od 60 000 do 70 000 Evropejcev.

Podnebni ukrepi so v interesu vseh. Škoda, povezana s podnebjem, ni posledica nepredvidenih naravnih nesreč, ki bi jim botroval splet nesrečnih okoliščin. So posledica znanih podnebnih tveganj in ukrepov politike, sprejetih za zmanjšanje teh tveganj. **V tem sporočilu so navedeni ključni ukrepi, potrebni za zagotovitev, da se lahko javnost in podjetja ob vse večjih podnebnih tveganjih zanesejo na to, da bodo EU in njene države članice ohranile družbene funkcije in stalen dostop do osnovnih storitev. Namen sporočila je pojasniti, kdo je odgovoren za sprejemanje težkih odločitev in ukrepanje na podlagi najboljših dokazov. V njem je prikazano, kako lahko EU v prihodnjih letih učinkovito prehitijo podnebne vplive in kako je zaradi okrepljene odpornosti doseganje drugih ciljev politike cenejše in lažje.** Zaradi teh prizadevanj je treba v prihodnosti pripravljeno in odporno proti podnebnim tveganjem privzeto vključiti v vse ukrepe na ravni EU in v državah članicah, in to na vseh področjih politike.

1.2. Vzpostavljeni so temelji EU za boljše obvladovanje podnebnih tveganj

Evropska podnebna pravila zavezujejo institucije EU in njene države članice k stalnemu napredku pri prilagoditveni sposobnosti, krepitvi odpornosti in zmanjšanju ranljivosti. Izvajanje obsežnega akcijskega načrta strategije EU iz leta 2021 za prilagajanje podnebnim spremembam je v polnem teku. Za večjo odpornost naložb, ki jih financira EU, je bilo v kohezijsko politiko in druge ključne programe v proračunu EU vpeljeno načelo, da se ne škoduje bistveno, vzpostavljena pa je bila tudi praksa krepitve podnebne odpornosti. V zvezi s podnebnimi tveganji se posodablja širok nabor sektorskih politik. Države članice izboljšujejo prilagoditvene ukrepe in so sprejele prve ukrepe za vključitev podnebne odpornosti v svoje nacionalne energetske in podnebne načrte (NEPN).

Kljub temu so bile v nedavnih ocenah Komisije^{8 9 10} ugotovitve mešane. Čeprav je na ravni EU mogoče opaziti stalen napredek z izvajanjem prilagoditvene strategije EU, morajo države članice storiti veliko več v zvezi z vidiki upravljanja, ozaveščanja, pravičnosti in pravično odpornostjo, financiranjem ter sonaravnimi rešitvami. V zadnjih ocenah Komisije o osnutkih posodobljenih NEPN in povezanih priporočilih je ugotovljeno neskladje med NEPN ter načrtovanimi in izvedenimi prilagoditvenimi politikami in ukrepi držav članic. Komisija je izdala priporočila in je pripravljena nadalje pomagati državam članicam pri izboljšanju njihovih NEPN za pospešitev izvajanja in naložb v prihodnjih letih.

Iz poročila Preprečevanje in obvladovanje tveganja nesreč v Evropi¹¹ je razvidno, da so po vsej Evropi podnebna tveganja med najpomembnejšimi nalogami, kar zadeva obvladovanje tveganj v zvezi z nesrečami. Vendar pa je žal razvidno tudi, da se, čeprav so podnebna tveganja

⁸ SWD(2023) 339 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52023SC0339>.

⁹ SWD(2023) 932 final. https://climate.ec.europa.eu/system/files/2023-12/SWD_2023_932_1_EN.pdf.

¹⁰ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-energy-and-climate-plans_en

¹¹ COM(2024) 130 final. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-disaster-risk-management_en.

večinoma prepoznana, v ocenah tveganj glede civilne zaščite redko upoštevajo podnebni scenariji in negotovosti. V skladu z direktivo o odpornosti kritičnih subjektov bodo države članice ocene tveganj glede kritične infrastrukture izvedle do januarja 2026. V sedanjih ocenah proračunskih obetov se podnebna tveganja ne upoštevajo sistematično ali pa se sploh ne. Čeprav se podnebna tveganja na splošno lahko obravnavajo s procesi in na podlagi zahtev, dogovorjenih v okvirih politike na ravni EU, izvajanje trenutno ne zagotavlja zadostnega jamstva.

Zato je napredek neenakomeren in ne sledi čedalje hitrejšim podnebnim spremembam. EU in njene države članice se morajo bistveno bolje pripraviti na podnebna tveganja in jih učinkovito obravnavati.

V poročilu EUCRA je podrobno pojasnjeno, katera so podnebna tveganja, ki so ključna za Evropo, ter kako so povezana s številnimi nepodnebnimi tveganji in jih zaostrijejo. To sporočilo je odziv na navedeno poročilo in druge nedavne dokaze. V njem morebitna velika tveganja, ki se lahko pojavijo v EU zaradi podnebnih vplivov zunaj EU ali obratno, niso podrobno obravnavana. Podnebne spremembe lahko povzročijo kaskado tveganj ter zaostrijo degradacijo okolja in obstoječe vzroke za konflikte, razseljevanje in migracije. Te zapletene medsebojne povezave zahtevajo posebno analizo, ki bo podlaga za politične odločitve, kot je razvidno iz sporočila o povezavi med podnebjem in varnostjo¹².

EU bo v skladu z mednarodno razsežnostjo prilagoditvene strategije EU¹³ še naprej podpirala celovite rešitve za podnebno odpornost v nestabilnih in ranljivih državah. Celovita strategija EU Global Gateway v vrednosti 300 milijard evrov, gospodarski in naložbeni načrti, zasnovani za južno sosedstvo EU, vzhodno partnerstvo in Zahodni Balkan, lahko zagotovijo orodja za blažitev podnebnih tveganj na svetovni ravni. EU je na primer v okviru naložbenega svežnja strategije Global Gateway EU-Afrika začela celovito pobudo Ekipe Evropa za prilagajanje podnebnim spremembam in odpornost nanje v podsaharski Afriki. V skladu s Sendajskim okvirom za zmanjševanje tveganja nesreč bo EU še naprej podpirala zmanjševanje tveganja nesreč v partnerskih državah, pri čemer se bo osredotočala na znanje o tveganju nesreč ter upravljanje, preprečevanje, pripravljenost (zlasti sistemi zgodnjega opozarjanja), odzivanje in obnovo.

Sporočilo obravnava najnovejše rezultate podnebnega vrha ZN (COP28) o prilagajanju in zlasti izvajanju okvira Združenih arabskih emiratov za globalno podnebno odpornost¹⁴. EU bo še naprej spodbujala podnebno odpornost in obvladovanje podnebnih tveganj ter prispevala k prilagajanju podnebnim spremembam in preprečevanju konfliktov v okviru svojih orodij za podnebno diplomacijo, s katerimi izkorišča evropske izkušnje v mednarodnih forumih in na dvostranski ravni.

¹² JOIN(2023) 19 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023JC0019>.

¹³ COM(2021)82 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0082&from=SL.

¹⁴ CMA.5 Sklep o delovnem programu Glasgow-Šarm el Šejk o globalnem cilju prilagajanja.

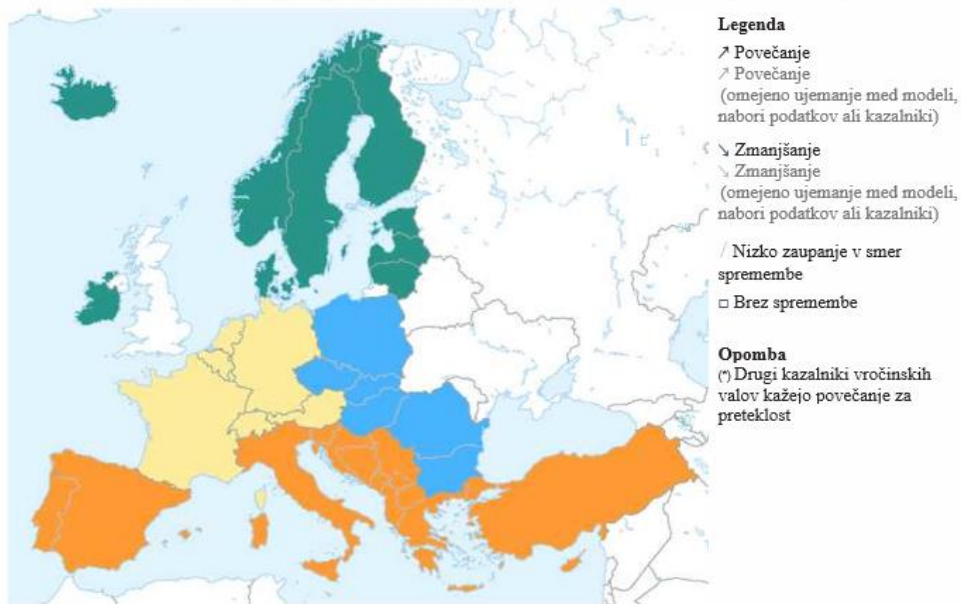
2. Analiza: najnovejši dokazi o ključnih tveganjih za Evropo

2.1. Ugotovitve evropske ocene podnebnih tveganj

Znanost ne pušča nobenega dvoma: Evropa se bo soočala s splošno višjimi temperaturami, tveganjem intenzivnejših in pogostejših vročinskih valov, dolgotrajnimi sušami, intenzivnejšimi padavinami, nižjimi povprečnimi hitrostmi vetra in manj snega. To je jasno navedeno v poročilih Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC). Vendar ta splošna slika ne odraža zapletenih medsebojnih vplivov med tveganji in verjetnosti katastrofalnih vplivov.

Slika 2: Opaženi in predvideni trendi ključnih podnebnih nevarnosti v različnih evropskih regijah

Kopenske regije	Severna Evropa			Zahodna Evropa			Srednjezhodna Evropa			Južna Evropa			Evropska regionalna morja	Preteklost	Prihodnost
	Preteklost	Prihodnost		Preteklost	Prihodnost		Preteklost	Prihodnost		Preteklost	Prihodnost				
		Nizke	Visoke		Nizke	Visoke		Nizke	Visoke		Nizke	Visoke			
Povprečna temperatura	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗
Dnevi vročinskih valov	□(*)	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗
Skupne padavine	↗	↗	↗	↗	/	↘	↗	↗	/	↘	↘	↘	↘	↗	↗
Močne padavine	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗
Suša	↗	↘	↘	↗	/	↗	↗	/	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗

Vir: EUCRA.

Zaradi teh podnebnih tveganj bo prišlo do več nesreč, kot so suše, poplave, požari v naravi, bolezn, izpad pridelka, smrti zaradi vročine, škoda na infrastrukturi in strukturne spremembe v okolju. V praksi so pripravljenost družbe, finančna in upravna zmogljivost za okrevanje ter fizična lokacija glavni dejavniki, ki vplivajo na to, kako izpostavljeni in ranljivi smo kot družba.

Južna Evropa se bo soočala z večjimi podnebnimi pritiski kot preostala Evropa, prav tako pa tudi arktična območja. Najbolj oddaljene regije zaznamuje poseben sklop tveganj. Zaradi te asimetrične izpostavljenosti podnebnim vplivom se dodatno zaostrojujejo obstoječe razlike med

regijami, kar zadeva potrebo po prilagajanju podnebnim spremembam, preprečevanje tveganj in pripravljenost nanje, to pa lahko obremeni orodja za kohezijo po vsej EU.

Stroškov in koristi preprečene škode za celotno družbo ni mogoče natančno izračunati, vendar bi morala ocena obsega zadostovati za ukrepanje. Po previdnih ocenah bi se zaradi zaostrojučih se podnebnih vplivov BDP EU do konca stoletja lahko zmanjšal za približno 7 %. Če globalno segrevanje trajno preseže prag 1,5 °C iz Pariškega sporazuma, bi lahko skupno dodatno zmanjšanje BDP celotne EU v obdobju od leta 2031 do leta 2050 znašalo 2,4 bilijona EUR¹⁵. Letna škoda zaradi obalnih poplav v Evropi bi lahko do leta 2100 preseгла 1,6 bilijona EUR¹⁶, pri čemer bi bilo obalnim poplavam vsako leto izpostavljenih 3,9 milijona ljudi.

Podnebna tveganja še posebej občutijo najranljivejše osebe zaradi vrste socialno-ekonomskih dejavnikov, kot so dohodek, spol, starost, invalidnost, zdravje in socialna izključenost (zlasti priseljenci, etnične manjšine in domorodna ljudstva). Obstoječe prikrajšanosti pomenijo manjšo zmožnost, da si osebe opomorejo po podnebnih nesrečah. Revnejša mestna območja, pa tudi šole in bolnišnice so običajno na toplotnih otokih znotraj mest. Tako v mestih kot na podeželju se prebivalstvo, ki živi na nizko ležečih območjih, sooča s povečanim tveganjem poplav in posledicami onesnaženja vode.

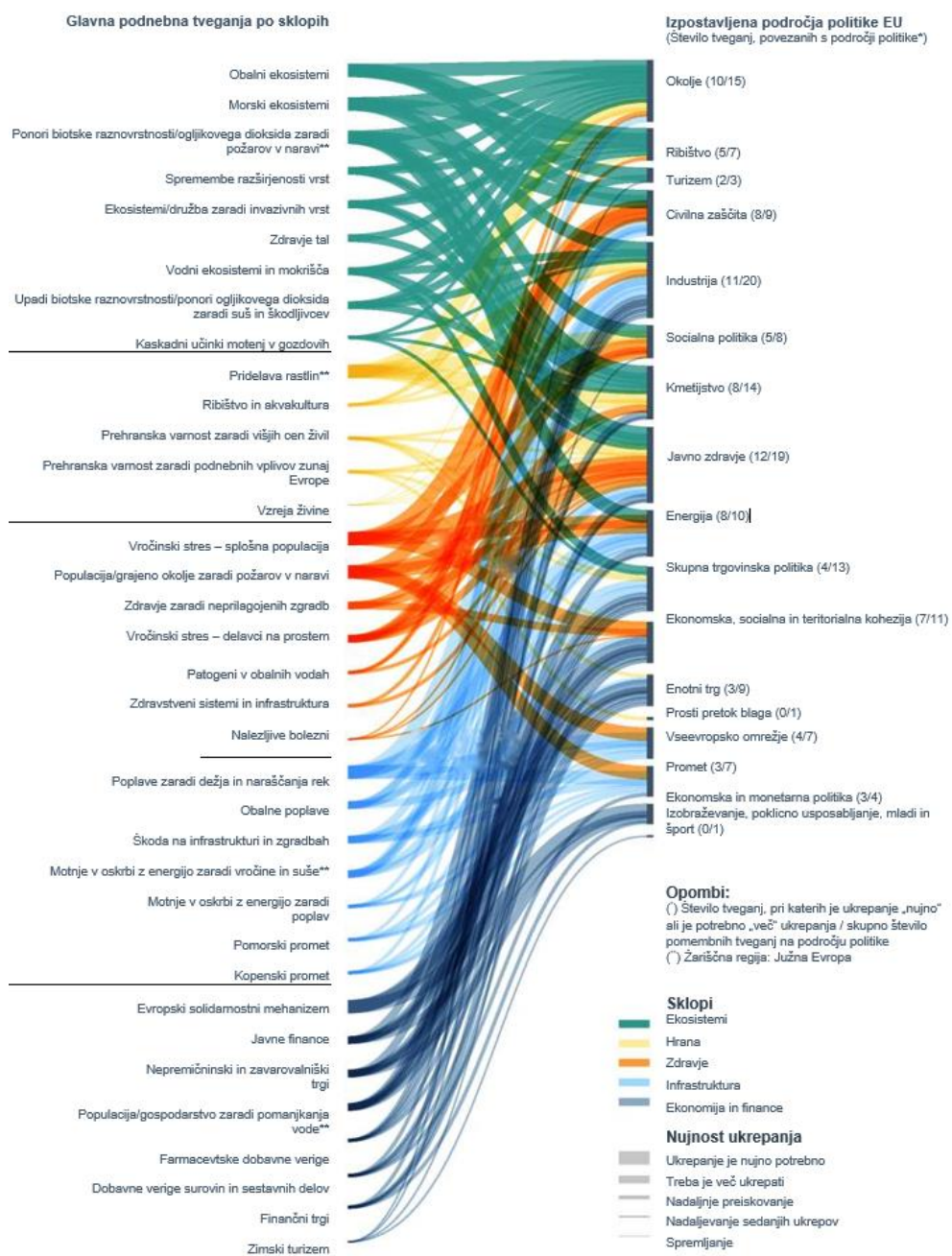
Izpostavljeni delavci, predvsem delavci, ki delajo na prostem v sektorjih, kot so kmetijstvo, gradbeništvo, službe za pomoč v sili in turizem, se bodo bolj verjetno soočali z ekstremnimi vročinskimi razmerami. Poleg vplivov na zdravje in varnost pri delu ter izgube zaslužka, ki prizadenejo posamezne delavce zaradi izgubljenega delovnega časa, lahko posledično zmanjšanje produktivnosti dela privede do premajhnih gospodarskih rezultatov na širši teritorialni ravni. Slabo zasnovane prilagoditvene rešitve lahko neenakosti še poglobijo. Upoštevanje socialnih vidikov, dialoga ter vključujočih in participativnih postopkov odločanja s prizadetimi skupnostmi je bistveno za dobro zasnovane ukrepe politike. Zagotavljanje varnosti je del družbene pogodbe z našimi državljani.

Agencija EUCRA je opredelila 36 ključnih tveganj za Evropo, od katerih jih je več že kritičnih in zelo nujnih. Oblikovalci politik bi morali upoštevati vsako od njih. Oddelek 4 obravnava nekatera od njih, hkrati pa se osredotoča na ukrepe, s katerimi se lahko hkrati obravnava več tveganj.

¹⁵ SWD(2024) 63 final. https://climate.ec.europa.eu/document/download/768bc81f-5f48-48e3-b4d4-e02ba09faca1_en.

¹⁶ <https://www.nature.com/articles/s41467-020-15665-3>

Slika 3: Povezave med glavnimi sklopi podnebnih tveganj in izpostavljenimi področji politike

Vir: EUCRA.

2.2. Negotovosti in verjetnosti

Kljub zapletenosti podnebnega sistema in prevladujočim negotovostim so znanstveniki trdno prepričani, da se bo podnebje v prihodnjih desetletjih še naprej slabšalo. Oblikovalci politik in vlagatelji morajo upoštevati verjetnost izida, ki se mu želijo izogniti.

Negotovost ni utemeljen izgovor za neukrepanje. Previdnostno načelo¹⁷ od nosilcev odločanja zahteva, da s preventivnim in proaktivnim pristopom zagotovijo dobro upravljanje naših družb.

3. Prostor za rešitve – opremljanje družbe za ukrepanje

V spreminjajočem se okolju so potrebni hiter razvoj, preskušanje in uvajanje izvedljivih rešitev. Misija EU Prilagajanje podnebnim spremembam podpira regije z inovativnimi rešitvami, ki regionalne ali lokalne oblasti spremljajo pri doseganju podnebne odpornosti do leta 2030, in je lahko zgled dobre prakse za vse zainteresirane strani.

Vlaganje v odpornost že od samega začetka infrastrukturnega projekta pomeni, da bo lahko sredstvo bolje prestalo skrajne vremenske razmere, tako da ne bo potrebe po *ad-hoc* obnavljanju in stroških zaradi obnove. Vsak evro, potreben za odpravo škode, bi se lahko porabil za produktivnejšo naložbo. Nasprotno pa bo vsak evro, porabljen za preprečevanje in pripravljenost, prinesel koristi vsem in s tem presešel začetni vložek¹⁸. Današnje odločitve v zvezi z načrtovanjem morajo temeljiti na zanesljivi predhodni oceni tveganj¹⁹.

Podnebnih tveganj, s katerimi se sooča Evropa, ni mogoče obravnavati ločeno od drugih družbenih izzivov. Najboljše, trajne rešitve so tiste, ki zagotavljajo več koristi. Dokazi iz poročila EUCRA kažejo na več področij, na katerih lahko medsektorske rešitve pomagajo odpraviti ovire za prilagajanje podnebnim spremembam. Zato je potreben sistemski pristop.

V naslednjih pododdelkih so opredeljene štiri krovne kategorije rešitev, na podlagi katerih se bodo lahko sistemi upravljanja v EU in njenih državah članicah bolje spopadali s podnebnimi tveganji: boljše upravljanje, orodja za nosilce odgovornosti za tveganja, uporaba strukturnih politik in ustrezni pogoji za finančno odpornost.

3.1. Boljše upravljanje

Porazdelitev odgovornosti za tveganja med ravno EU in nacionalno ravno je različna glede na področje politike in temelji na subsidiarnosti. V praksi to pogosto pomeni, da se Evropski parlament in Svet dogovorita o skupnem splošnem okviru na ravni EU, dejanske pristope k izvajanju oblikujejo in določijo države članice na nacionalni ravni, izvajanje pa poteka na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Na ravni EU bi bilo treba podnebna tveganja bolje upoštevati v upravljavskih vidikih politik, zakonodaje in finančnih instrumentov ter pri iskanju sinergij med politikami in ukrepi EU.

Čeprav večina politik vključuje določbe za upoštevanje podnebnih tveganj, obstajajo pomanjkljivosti v načinu izvajanja teh politik in zakonodaje v državah članicah. Izboljšave so potrebne na vseh ravneh upravljanja. Pozornost je treba nameniti temu, kako nacionalna, regionalna in lokalna raven vplivajo druga na drugo, ter usklajenosti njihovih sredstev in nalog.

¹⁷ Za politike Unije, kot je navedeno v členu 191 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

¹⁸ 2021 Mednarodna banka za obnovo in razvoj / Svetovna banka. *Economics for Disaster Prevention and Preparedness: Investment in Disaster Risk management in Europe Makes Economic Sense.*

¹⁹ Priporočilo o vzpostavitvi ciljev Unije za odpornost na nesreče (UL C 56, 15.2.2023).

Komisija poziva države članice, naj v celoti izvajajo obstoječe zaveze glede prilagajanja ter upoštevajo ustrezna priporočila Komisije.

Za boljše upravljanje podnebnih tveganj so potrebni:

Jasna odgovornost za tveganja. Komisija poziva vse institucije EU, naj preučijo, kako so podnebna tveganja, značilna za posamezne sektorje, in odgovornost za ukrepanje v zvezi s podnebnimi tveganji porazdeljeni med EU in države članice v sedanji zakonodajni ureditvi ključnih področij politike.

Okrepljene strukture upravljanja. Jasne strukture upravljanja za obvladovanje podnebnih tveganj v državah članicah bi morale zagotavljati vertikalno in horizontalno usklajevanje med nacionalno, regionalno in lokalno ravno. Komisija poziva države članice, naj zagotovijo, da imajo nosilci odgovornosti za tveganja na nacionalni ravni potrebne zmogljivosti in vire za obvladovanje podnebnih tveganj. Komisija bo podnebna tveganja strukturno vključila tudi v svoje notranje postopke s krepitvijo funkcij upravljavcev podnebnih tveganj in v izvajanje preverjanja skladnosti s podnebnimi cilji v okviru zahtev za boljše pravno urejanje.

Sinergije v postopkih upravljanja. Izvajanje zakonodaje v zvezi s podnebnimi tveganji bi bilo mogoče še izboljšati in zagotoviti večjo doslednost. Evropska podnebna pravila, uredba o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, direktiva o odpornosti kritičnih subjektov, uredba o resnih čezmejnih grožnjah za zdravje, skorajšnji revidirani okvir ekonomskega upravljanja EU, pravila o obnovi narave, ko bodo sprejeta, direktivi o pticah in habitatih, okvirna direktiva o vodah, direktiva o poplavah, okvirna direktiva o morskii strategiji in sklep o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite s cilji Unije za odpornost na nesreče – vsi ti akti vključujejo določbe, povezane z obvladovanjem podnebnih tveganj. Komisija bo za poenostavitev in večjo učinkovitost postopkov preučila, kako bi bilo mogoče dodatno olajšati, racionalizirati in okrepiti izvajanje zahtev na ravni EU.

3.2. Orodja za opolnomočenje nosilcev odgovornosti za tveganja

Po zaslugi znanstvenega napredka pri razumevanju podnebnih tveganj ter financiranja EU za raziskave in inovacije, ki podpira ta napredek, lahko že zdaj smiselno ukrepamo. Komisija bo še naprej vlagala v raziskave in inovacije, ki so koristne za odločanje, ter izkoriščala znanje in rešitve ustreznih misij, projektov in partnerstev EU v okviru programa Obzorje Evropa. Vendar to samo po sebi ne zadostuje, kot je poudarjeno v ukrepih na področju znanja iz poročila EUCRA. Za prednostno razvrščanje ukrepov bi bila zelo pomembna podrobna kvantitativna ocena tveganja za več nevarnosti, skupaj z ujemajočo se oceno prilagajanja in odpornosti. Dostop do razpoložljivih raziskovalnih in operativnih orodij in podatkov ter zmožnost njihove uporabe lahko podpreta konkurenčnost podjetij EU in izboljšata odločitve javne politike. Potrebna je tudi uradna evropska statistika podnebne odpornosti, pripravljena skladno z BDP in drugimi agregati nacionalnih računov.

Tudi kjer so strukture upravljanja trdne, je učinkovito odločanje o podnebnih tveganjih oteženo zaradi precejšnjih vrzeli v spretnostih, delovni sili in znanju, tako v zasebnem kot tudi javnem sektorju, to pa še stopnjujejo dezinformacije o podnebnih spremembah. Za učinkovito obvladovanje podnebnih tveganj ter boljšo uporabo informacij in sistemov zgodnjega

opozarjanja, ki so že na voljo, je treba izboljšati dostop do njih in do ustreznih orodij znanja ter razviti zmogljivosti.

Za **izboljšanje zmogljivosti nosilcev odgovornosti za tveganja**, da bodo lahko izpolnjevali svoje naloge, so potrebni:

Podnebni podatki, orodja za modeliranje in kazalniki. Visokokakovostni in lahko razumljivi podnebni podatki in modeli so ključni za informirano odločanje o zadevah, ki vključujejo vse od dolgoročnega načrtovanja do sistemov zgodnjega opozarjanja.

- Komisija in Evropska agencija za okolje (EEA) bosta zagotovili dostop do ključnih podrobnih in lokaliziranih podatkov, produktov, aplikacij, kazalnikov in storitev, zlasti prek evropske platforme za prilagajanje podnebnju (Climate-ADAPT) in podatkovnih platform Copernicusove storitve za spremljanje podnebnih sprememb, in sicer Copernicusovega ekosistema podatkovnega prostora²⁰ in storitve WEKEO²¹.
- Prva digitalna dvojčka v okviru pobude Destinacija Zemlja (DestinE) – digitalna dvojčka za prilagajanje podnebnim spremembam in za ekstremne dogodke, ki jih povzročata vreme – bosta od sredine leta 2024 naprej zagotavljala podrobne simulacije podnebnih scenarijev od svetovne do nacionalne in podnacionalne ravni v večdesetletnem časovnem okviru, vključno s kvantifikacijo negotovosti. Tudi digitalni dvojček oceana bo zagotovil podrobne simulacije in scenarije ter omogočil boljše razumevanje procesov, kot so dvig morske gladine, taljenje ledu, obalna erozija, ogljikov krog in spremembe biotske raznovrstnosti. Program Obzorje Evropa bo še naprej podpiral raziskave, namenjene zagotavljanju obsežnih sklopov podrobnih in celovitih večdesetletnih podnebnih simulacij, da bi se lahko bolje opredelili lokalna tveganja in negotovosti.
- Za pomoč v izrednih razmerah bo z letom 2025 na voljo satelitska storitev za opozarjanje na izredne razmere iz sistema Galileo (EWSS), ki bo ljudem, podjetjem in javnim organom sporočala informacije o opozorilih, tudi če prizemni sistemi za opozarjanje ne bodo delovali.
- Velike podatkovne vrzeli se bodo zmanjšale zahvaljujoč predlaganim pravilom o monitoringu gozdov²² in pravilom o spremljanju tal²³, ki bodo izboljšala orodja za zgodnje opozarjanje na požare v naravi in druge nesreče ter prispevala k točnejšim ocenam tveganja. V širšem smislu bo Komisija spodbujala uporabo razpoložljivih sistemov za spremljanje, napovedovanje in opozarjanje²⁴.

Komisija bo pregledala obstoječa orodja in smernice, vključno z evropskim portalom za podnebne podatke European Climate Data Explorer²⁵ agencije EEA in preglednico prilagajanja, ki jo gosti portal misije EU Prilagajanje podnebnim spremembam²⁶ v okviru platforme Climate-ADAPT, vozliščem podatkov o tveganjih²⁷ in preglednico podnebnih tveganj v okviru projekta PROVIDE²⁸, ter bolj izkoristila analitične zmogljivosti in zmogljivosti predvidevanja Centra za usklajevanje nujnega odziva. Izboljšala bo dostop uporabnikov, tudi na lokalni ravni, in

²⁰ <https://dataspace.copernicus.eu/>

²¹ <https://www.wekeo.eu/>

²² COM(2023) 728 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2023%3A728%3AFIN>.

²³ COM(2023) 416 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0416>.

²⁴ Npr. EFAS, EFFIS in EDO.

²⁵ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/european-climate-data-explorer/>

²⁶ <https://discomap.eea.europa.eu/MKH/MapView/index.html>

²⁷ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/risk-data-hub/>

²⁸ <https://climate-risk-dashboard.climateanalytics.org/>

spremljala uporabo orodij. Prizadevala si bo za boljše kazalnike o napredku na področju odpornosti, tudi v povezavi z drugimi medsebojno povezanimi in ustreznimi kazalniki, da se zagotovi sistemski pristop.

Izhodiščni podnebni scenariji. Za zmanjšanje zapletenosti ocene tveganj bo Komisija, kar zadeva fizična tveganja pri ocenjevanju učinkov politik, uporabila vmesni scenarij emisij²⁹ IPCC kot najnižji izhodiščni podnebni scenarij, ki je še sprejemljiv, pri stresnih testih in primerjavi možnosti prilagajanja pa bo uporabljala bolj neugodne scenarije. Državam članicam se svetuje in od zasebnih deležnikov se pričakuje, da ravnajo enako. V zvezi s tem bo Komisija objavila notranje smernice. Kot kazalnik in vhodni podatek v projekcijah so koristni boljši pretekli podatki, na primer o izgubah zaradi nesreč. Vendar je odločanje o prihodnosti podnebja predvsem na podlagi ekstrapoliranih preteklih podatkov nepremišljeno.

Okrepljene zmogljivosti javnega in zasebnega sektorja. Komisija bo podprla razvoj gradiva za usposabljanje in odprtih spletnih tečajev o podnebni prek enotne spletne platforme, delno prek Climate-ADAPT. Širok nabor orodij za načrtovanje prilagajanja na ravni EU bo postal del baze znanja. Komisija bo podpirala države članice pri njihovih prizadevanjih za zagotovitev, da so nacionalni učni načrti in programi usposabljanja, vključno s tistimi za javne uslužbenke, pripravljeni na prihodnost, ter bo še naprej podpirala upravno sodelovanje med državami članicami in znotraj njih³⁰. Na podlagi nadaljnjih razprav bo Komisija razvila orodja za oceno podnebnih tveganj in tveganj nesreč, da bi pomagala državam članicam in zasebnemu sektorju, vključno z MSP.

Komisija bo izkoristila tudi obstoječa orodja:

- Misija EU Prilagajanje podnebnim spremembam pomembno prispeva k razvoju regionalnih zmogljivosti.
- Instrument za tehnično podporo podpira države članice pri oblikovanju in izvajanju reform, namenjenih zmanjšanju in obvladovanju podnebnih tveganj.
- Okvir kompetenc za trajnostnost (GreenComp), objavljen leta 2022, je podlaga za spodbujanje kompetenc, potrebnih za obravnavanje podnebnih sprememb.
- Uporabljene bodo pobude in politike izobraževanja in usposabljanja, razvite v okviru evropskega izobraževalnega prostora (na primer z izobraževalno koalicijo za podnebje).
- Podporo lahko zagotovi edinstven model sodelovanja med akademskim, raziskovalnim in podjetniškim sektorjem, razvit v okviru Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (EIT) ter njegovih skupnosti znanja in inovacij (SZI), zlasti SZI za podnebje (EIT Climate)

Boj proti dezinformacijam. Komisija bo prispevala k prizadevanjem za spremljanje in analiziranje, kako dezinformacijski diskurzi vstopajo v javni prostor ter vplivajo na mnenje in vedenje. Okrepila bo uporabo ustreznih orodij politike, digitalnih rešitev in komunikacijskih pristopov za boj proti dezinformacijam v zvezi s podnebjem. To pomeni tudi zagotavljanje, da izpolnjevanje obveznosti na podlagi akta o digitalnih storitvah ustrezno zajema dezinformacije in da izpolnjevanje obveznosti ponudnikov družbenih medijev na podlagi kodeksa ravnanja glede dezinformacij vključuje podnebno znanost. Komisija bo sodelovala tudi s partnerji na mednarodni ravni, da bi se dezinformacije obravnavale kot vse večji družbeni izziv, ki je

²⁹ Opisan v 6. ocenjevalnem poročilu IPCC kot del scenarija SSP2-4.5 s približnim globalnim dejanskim sevalnim prispevkom 4.5.

³⁰ COM(2023) 667. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=COM:2023:667:FIN>.

ukoreninjen v izkrivljene ekonomske spodbude in ogroža delovanje naših demokratičnih sistemov.

3.3. Uporaba strukturnih politik

Čeprav je porazdelitev odgovornosti za tveganja med EU in njenimi državami članicami različna glede na področje politike, so tri področja strukturne politike posebej obetavna za obvladovanje podnebnih tveganj v številnih sektorjih:

Boljše prostorsko načrtovanje v državah članicah. Raba zemljišč in načrtovanje rabe zemljišč sta odgovornost na nacionalni in pogosto lokalni ravni. Zemljišča niso le sredstvo, temveč imajo lokalno specifični pomen in vrednost, ki presega zgolj denarno. Hkrati odločitve o rabi zemljišč in načrtovanju rabe zemljišč vplivajo na odpornost širših skupnosti in gospodarstev ter na njihovo možnost zavarovanja pred tveganji. Take odločitve bi morale izrecno navajati predpostavke o podnebnih tveganjih, odobriti pa bi jih morali nacionalni organi, odgovorni za odpornost kritične infrastrukture in subjektov. Komisija bo preučila možnosti za spodbujanje uporabe dobrih praks, vključno s krepitvijo povezave med kakovostjo prostorskega in pomorskega prostorskega načrtovanja ter kohezijsko, prometno, ribiško, finančno in kmetijsko politiko. Prav tako bo gradila na obstoječem delu in načela odpornosti vključila v pobudo novi evropski Bauhaus³¹, da bi olajšala načrtovanje odpornih skupnosti.

Upoštevanje podnebnih tveganj pri načrtovanju in vzdrževanju kritične infrastrukture. Sposobnost vlad za ohranjanje družbenih funkcij, ki je tesno povezana s prostorskim načrtovanjem, je odvisna od odpornosti subjektov, ki upravljajo kritično infrastrukturo zaradi zagotavljanja bistvenih storitev za družbo in gospodarstvo. Direktiva o odpornosti kritičnih subjektov olajšuje usklajevanje med državami članicami ter določa postopke ocenjevanja tveganja zanje in za kritične subjekte. Komisija poziva vse države članice, naj zagotovijo, da bo njihova nacionalna ocena tveganja na podlagi direktive o odpornosti kritičnih subjektov³² izrecno obravnavala dolgoročno odpornost subjektov, ki spadajo na področje uporabe Direktive, proti podnebnim tveganjem, in jih vabi, naj to storijo še pred rokom iz Direktive, tj. pred letom 2026. Določena kritična infrastruktura je dogovorjena in sofinancirana na ravni EU, kot so vseevropska omrežja TEN-T in TEN-E, pa tudi na primer bolnišnice in šole, ki jih financira EU. Komisija bo posodobila in pripravila ustrezne sektorske smernice. Za krepitev odpornosti kritične infrastrukture proti podnebnim tveganjem bi bilo treba v celoti uporabljati razpoložljive satelitske podatke in storitve.

Povezovanje solidarnosti na ravni EU z ustreznimi nacionalnimi ukrepi za odpornost. Če so nacionalne zmogljivosti preobremenjene, se lahko za zaščito ljudi pred podnebnimi vplivi in za pomoč pri hitrejšem okrevanju mobilizirajo zmogljivosti civilne zaščite in drugi solidarnostni mehanizmi na ravni EU (vključno z mehanizmom Unije na področju civilne zaščite, Solidarnostnim skladom EU, strukturnimi naložbami kohezijske politike, nekaterimi orodji v okviru skupne kmetijske politike in drugimi svežnji sektorske podpore). Vendar so zmogljivosti na nacionalni ravni in ravni EU že preobremenjene, pritiski tveganj pa se bodo še naprej povečevali. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je bil od leta 2019 aktiviran in je usklajeval pomoč 76-krat v državah članicah EU in tretjih državah za izredne razmere,

³¹ https://new-european-bauhaus.europa.eu/get-involved/use-compass_en

³² Direktiva (EU) 2022/2557. UL L 333, 27.12.2022, str. 164.

povezane s podnebjem (hude poplave, požari v naravi, nevihte in huda suša). Iz Solidarnostnega sklada EU je bilo porabljenih več kot 8,6 milijarde EUR za podporo 24 državam članicam in štirim državam pristopnicam po 110 naravnih nesrečah.

Solidarnostni mehanizmi morajo imeti ustrezne vire, da bo EU lahko pomagala ljudem v stiski. Sisteme in sredstva civilne zaščite je treba pripraviti za prihodnost, in sicer z naložbami v obvladovanje tveganja nesreč v EU in državah članicah, odzivne zmogljivosti in strokovno znanje, ki jih je mogoče hitro uporabiti prek meja. Pri tem bi bilo treba podnebna tveganja v celoti vključiti v postopke obvladovanja tveganj nesreč, kot je določeno v ciljih Unije za odpornost na nesreče³³ in poročilu Komisije o preventivi pred tveganji nesreč v Evropi in njihovem obvladovanju³⁴. Ker se lahko zaradi večjih tveganj zmogljivosti EU za odzivanje in okrevanje izčrpajo, bo Komisija preučila, kako bi lahko solidarnostni mehanizmi bolje spodbudili ustrezne ukrepe predvidevanja držav članic v zvezi s ključnimi tveganji, tudi v interesu vzdržnosti javnih financ, hkrati pa okrepila obvladovanje tveganja nesreč, pripravljenost in odzivanje EU.

3.4. Ustrezni pogoji za financiranje podnebne odpornosti

Oblikovalci politik, vlagatelji in podjetja morajo razumeti potrebe po naložbah in zaščiti ter vrzeli v njih, zasnovati ciljno usmerjene intervencije na podlagi njihovega potencialnega vpliva in nujnosti, vključiti nosilce odgovornosti za tveganja in oblikovati dolgoročne strategije financiranja. Za učinkovito obvladovanje podnebnih tveganj bi bilo treba javno porabo na ravni EU in nacionalni ravni, vključno s socialnimi naložbami, ter spodbude za zasebne naložbe zasnovati tako, da bo preprečevanje s podnebjem povezanih motenj in škode ekonomsko najboljša izbira. Zagotoviti je treba skladnost s pravili o državni pomoči. To pomeni:

Zagotavljanje, da je poraba EU odporna proti podnebnim spremembam. Komisija bo vidike prilagajanja podnebnim spremembam, kadar je to izvedljivo in ustrezno, vključila v izvajanje programov in dejavnosti EU v okviru načela, da se ne škoduje bistveno, ki je določeno v finančni uredbi za večletni finančni okvir za obdobje po letu 2027. S tem se bo zagotovilo, da bodo vsi relevantni programi EU prispevali k podnebni odpornosti.

Vključevanje podnebne odpornosti v javna naročila. Javna naročila predstavljajo 14 % BDP EU in morajo upoštevati podnebna tveganja. Zlasti pri odločitvah v zvezi z infrastrukturo ima ta politika ključno vlogo pri podpiranju podnebne odpornosti sredstev ter zavedanja o pomenu podnebne odpornosti in ustreznega znanja o njej med podjetji, ki kandidirajo na razpisih. Komisija bo podnebna tveganja upoštevala kot enega od elementov v primeru pregleda regulativnega okvira za javna naročila. Hkrati poziva države članice, naj pri vključevanju meril okoljske trajnostnosti v konkurenčne razpise med drugim upoštevajo podnebna tveganja, na primer s pospešenim izvajanjem določb akta o neto ničelni industriji³⁵ v zvezi z necenovnimi merili pri zasnovi razpisov.

Mobilizacija financiranja za krepitev odpornosti. Privabljanje in omogočanje zasebnih naložb sta bistvena za uspešno obravnavanje podnebnih tveganj in krepitev podnebne odpornosti.

³³ COM(2023) 61. Priporočilo (UL C 56, 15.2.2023, str. 1). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52023DC0061>.

³⁴ COM(2024) 130.

³⁵ COM(2023) 161.

Komisija bo na podlagi dela v okviru dialoga o podnebni odpornosti in drugega relevantnega dela sklicala začasno skupino za razmislek o mobilizaciji financiranja za podnebno odpornost, da bi razmislila o tem, kako olajšati financiranje podnebne odpornosti. Skupina bo združila ključne industrijske akterje ter predstavnike javnih in zasebnih finančnih institucij. Morda se bo oprla tudi na znanje Evropske investicijske banke in Evropskega organa za zavarovanja in poklicne pokojnine na področju financiranja prilagajanja in krepitev odpornosti. Popisala bo tudi dobre prakse ter opredelila ovire in omogočitvene pogoje za financiranje podnebne odpornosti. Komisija bo upoštevala rezultate teh razprav, da bi okreplila financiranje za podnebno odpornost.

4. Ključni ukrepi EU v glavnih sklopih vplivov

Podnebna tveganja in politike EU so medsebojno povezani na številne načine. **Večina politik EU že vključuje postopke odločanja, ki bi lahko upoštevali podnebna tveganja. V te postopke bodo vključeni obširni dokazi, predstavljeni v poročilu EUCRA.** V tem oddelku so določeni posebni ukrepi za izbrane sklope vplivov, v zvezi s katerimi bo Komisija nadaljevala delo poleg tistega, ki že poteka.

4.1. Naravni ekosistemi

Poleg ohranjanja same biotske raznovrstnosti naravni ekosistemi zagotavljajo storitve, ki podpirajo življenje, kot so sladka voda, hrana in biomateriali, sekvestracija ogljika, obvladovanje erozije tal in obalne erozije, preprečevanje poplav in suš ter hlajenje gosto poseljenih mestnih območij. Ocenjuje se, da je več kot polovica skupnega svetovnega BDP zmerno ali močno odvisna od narave in biotske raznovrstnosti. Zdravi ekosistemi se samouravnajo, vendar lahko tudi hitro propadejo, če se presežejo kritične mejne vrednosti. Najbolj kratkoročno to škodljivo vpliva na prehransko varnost, lokalne skupnosti in gospodarske sektorje, ki so najbolj odvisni od zdrave narave. Da bi ohranili in obnovili odpornost ekosistemov in storitev, ki jih zagotavljajo, bo treba učinkovito in pravično ohranjati približno 30–50 % kopnega, sladke vode in oceanov³⁶.

Sonaravne rešitve, primerne za prihodnost, so lahko stroškovno učinkovite in povečujejo odpornost ter bi morale biti prva izbira za prilagajanje podnebnim spremembam, kadar je to mogoče. Za učinkovito obvladovanje podnebnih tveganj je treba ekosisteme zaščititi in celovito upravljati, ocene premoženja in gospodarske aktivnosti pa bi morale z upoštevanjem najnovejšega metodološkega napredka v celoti vključevati naravni kapital³⁷. Izvajanje direktiv o pticah in habitatih ter razvoj nacionalnih načrtov za obnovo na podlagi prihodnjih pravil o obnovi narave bi morala zagotoviti sinergije s podnebno odpornostjo. Komisija bo v podporo prilagajanju podnebnim spremembam na zavarovanih območjih posodobila smernice o omrežju Natura 2000 in podnebnih spremembah.

Več naporov je treba vložiti v preprečevanje večjih motenj v gozdovih in izboljšanje pripravljenosti nanje. Komisija bo uporabila ukrepe mehanizma Unije na področju civilne

³⁶ Šesto ocenjevalno poročilo IPCC: <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/>.

³⁷ Dasgupta, P (2021), The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review, London: HM Treasury; <https://www.worldbank.org/en/publication/changing-wealth-of-nations>.

zaščite za spodbujanje preprečevanja tveganja požarov v naravi, izkoristila predlagani uredbi o okviru za monitoring odpornih evropskih gozdov in o gozdnem reprodukcijskem materialu ter pri ocenjevanju potencialnega prispevka ponorov ogljika k neto ničelnim ciljem EU upoštevala podnebne pritiske.

Države članice morajo izboljšati zdravje morskih ekosistemov. Komisija države članice poziva, naj kar najbolje izkoristijo okvirno direktivo o morskimi strategiji, pravila o obnovi narave in akcijski načrt za morje³⁸ za povečanje odpornosti in ohranitev raznolikosti vseh morskih ekosistemov, da bi se ohranila njihova zmogljivost zagotavljanja hrane, materialov in ekosistemskih storitev. Ukrepi v okviru misije EU Obnova naših oceanov in voda³⁹ prispevajo k številnim tovrstnim rešitvam. Za zagotovitev trajnostnega ribištva v spreminjajočem se podnebnju bi bilo treba v celoti izkoristiti sinergije med skupno ribiško politiko in okoljsko zakonodajo, kot je predlagano v paktu za ribištvo in oceane, da bi se zagotovile prehranska varnost ter možnosti preživljanja za ribiče in obalne skupnosti.

Ključne elemente krajine, odporne proti podnebnim spremembam, je treba obravnavati hkrati, da se ohrani njena sposobnost za zmanjšanje tveganja suš, poplav, nevihtnih valov, požarov v naravi in erozije, skupaj z zagotavljanjem drugih ekosistemskih storitev. Podeželska območja pokrivajo večino površine Evrope, razdrobljen pristop k upravljanju tal, vode in gozdov na istem območju pa je dosegel svoje omejitve. Potreben je celosten in integriran pristop, ki bo zagotovil, da bodo lahko ekosistemi na velikih območjih kljubovali več grožnjam. Da bi podprla najboljšo uporabo obstoječih dokumentov o načrtovanju, bo Komisija ob upoštevanju sinergij s prostorskimi načrti in načrti za obnovo narave držav članic ter v sodelovanju z državami članicami pripravila smernice za razvoj odpornih krajin, ki lahko ublažijo vplive podnebnih sprememb.

4.2. Voda

Voda je življenjsko pomemben vir, ki je v številnih delih Evrope že pod pritiskom zaradi strukturnega slabega upravljanja, netrajnostne uporabe zemljišč, hidromorfoloških sprememb in onesnaževanja. Podnebne spremembe zastrujejo te pritiske in povečujejo tveganja, povezana z vodo, ki jih predstavljajo pogostejše ali daljše suše ali ekstremne padavine. Ti pritiski naj bi se v prihodnosti še povečali, saj bodo večji deli Evrope prizadeti zaradi vodnega stresa, povečalo pa naj bi se tudi tveganje velikih suš (ki naj bi zajele velike regije in trajale več let), požarov v naravi, vse pogostejših poplav in dviga morske gladine, kar povečuje tveganje obalnih poplav in nevihtnih valov, obalne erozije in vdorov slane vode.

V EUCRA je poudarjeno, da tveganja, povezana z vodo, zajemajo vse glavne sektorje, obravnavane v tem sporočilu, in da hude poplave, suše in gozdni požari postajajo grožnja za zdravje in ponavljajoči se vzrok za družbene, okoljske in gospodarske izgube. Ta tveganja se lahko kažejo v več oblikah, med katerimi so tudi suše, ki lahko dlje časa prizadenejo velika območja, kar negativno vpliva na pridelavo poljščin, prehransko varnost, oskrbo s pitno vodo in proizvodnjo energije ali uporabnost vodnih poti ter povečuje tveganje požarov v naravi, tveganja zaradi poplav za kritično infrastrukturo, gospodarske dejavnosti in zdravje ljudi ter na

³⁸ COM(2023) 102 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0102>.

³⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/restore-our-ocean-and-waters_en.

splošno večja konkurenca na področju vodnih virov med sektorji in rabami, vključno z morebitnim tveganjem konfliktov v državah članicah in med njimi zaradi čezmejnih vodnih virov. V poročilu EUCRA je navedeno, da si stroškov nezadostnega ali zapoznelega izvajanja celostnega upravljanja voda ne bo mogoče privoščiti. Ocenjuje se, da stroški suše od leta 1980 skupaj znašajo 9 milijard EUR na leto, stroški poplav pa več kot 170 milijard EUR.

Zaščita in obnova vodnega cikla, spodbujanje gospodarstva EU, ki pametno ravna z vodo, ter ohranjanje kakovostne, cenovno ugodne in dostopne oskrbe s sladko vodo za vse so ključnega pomena za zagotovitev odpornosti Evrope v zvezi z vodo. Doseganje odpornosti v zvezi z vodo pomeni spodbujanje naše kolektivne sposobnosti upravljanja in uporabe vode na način, ki je prožnejši glede na hitro spreminjajoč se in delno nepredvidljiv geopolitični, gospodarski, družbeni in okoljski razvoj dogodkov. Z vodo je treba upravljati, povpraševanje ljudi pa prilagoditi novi in bolj omejeni oskrbi.

Glede na temeljno vlogo, ki jo ima voda pri ohranjanju življenja in kot gospodarski vir, bo Komisija na podlagi ugotovitev tekočih ocen načrtov upravljanja povodij in načrtov za obvladovanje poplavne ogroženosti ter programov ukrepov v zvezi z morjem, ki so jih sprejele države članice, celovito preučila vprašanja v zvezi z vodo ter se na tej podlagi odločila o morebitnem ukrepanju.

4.3. Zdravje

Podnebne spremembe vplivajo na zdravje ljudi. Samo vročinski val v Evropi leta 2022 je povzročil od 60 000 do 70 000 prezgodnjih smrti. Napovedi kažejo izrazito neto povečanje stopenj umrljivosti, povezane s temperaturo, že v sredini stoletja⁴⁰. Zaradi nenehnega segrevanja in ekstremnih vremenskih pojavov lahko podnebne spremembe prispevajo k nenalezljivim boleznim, ki so vzrok za približno dve tretjini vseh smrti v evropski regiji, ali te bolezni poslabšajo. Pobuda EU o nenalezljivih boleznih „Healthier Together“⁴¹ podpira države članice pri sprejemanju ustreznih preventivnih ukrepov.

Produktivnost dela se bo zmanjšala, delovni čas pa bo lahko izgubljen, če ne bodo sprejeti učinkoviti ukrepi za prilagajanje. Ranljivost posameznikov in regij ter najprimernejši ukrep so odvisni od dejavnikov, kot so ravni pripravljenosti, stopnja urbanizacije, starostna struktura in istočasna izpostavljenost onesnaženosti zraka. Kot je priznано v sporočilu o celovitem pristopu k duševnemu zdravju⁴², podnebna kriza močno vpliva na duševno zdravje.

Pojavnost nalezljivih boleznih, povezanih s podnebjem, naj bi se povečala, pri čemer bolezni, kot so virus Zahodnega Nila, denga in čikungunja, v nekaterih delih Evrope postajajo endemične, po hrani in po vodi prenosljivi patogeni pa se lažje širijo. Vendar so v večini primerov učinkoviti zdravstveni protiukrepi za odziv na te bolezni redki ali pa jih je treba še razviti. Ekstremni vremenski vzorci lahko povzročijo tudi širjenje odpornih bakterij in večji genski prenos, zaradi česar se poveča število okužb z odpornimi bakterijami in glivami.

⁴⁰ Interaktivno orodje EXHAUSTION: <https://www.exhaustion.eu/>.

⁴¹ https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/healthier-together-eu-non-communicable-diseases-initiative_en

⁴² COM(2023) 298 final. https://health.ec.europa.eu/publications/comprehensive-approach-mental-health_en.

Ta in druga tveganja bodo dodatno obremenila že tako obremenjene sisteme zdravstvenega varstva, zdravstvene delavce in proračune za zdravstvo. Primarne rešitve so politike, ki lahko zmanjšajo ranljivost in omejijo izpostavljenost ljudi. Z delavci v zdravstvenem sektorju in stavbami, ki so neposredno izpostavljeni podnebnim tveganjem, bi bilo treba ustrezno upravljati. Da bi Komisija še okrepila svoje ukrepe ter v praksi uresničila cilje in zaveze, določene v izjavah iz Budimpešte in s konference COP28⁴³ o podnebnju in zdravju, bo:

Okrepila ukrepe za zagotavljanje, da so delavci, izpostavljeni podnebnim tveganjem, ustrezno zaščiteni. Komisija bo pri pregledu zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu, ki delavce ščiti pred vsemi poklicnimi tveganji, vključno s tveganji, povezanimi s povišanimi temperaturami okolja in vročinskim stresom, proučila potrebo po več ukrepih za zaščito delavcev pred podnebnimi tveganji, tudi na podlagi obstoječih smernic in orodij⁴⁴. Komisija je vzpostavila nov dialog z deležniki⁴⁵. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA) krepi predvidevanje povezave med podnebnjem in varnostjo in zdravjem pri delu⁴⁶ ter bo leta 2025 začela izvajati projekt za povečanje podnebne odpornosti na delovnih mestih.

Okrepila evropski observatorij za podnebje in zdravje, ki pomaga pri pripravi lokalnih in nacionalnih zdravstvenih sistemov na podnebne spremembe, izgradnji dodatnih zmogljivosti, okrepitvi mehanizmov spremljanja in zgodnjega opozarjanja, usposabljanju in izobraževanju zdravstvenih delavcev ter spodbujanju z dokazi podprtih rešitev za prilagajanje in zdravstvenih intervencij.

Utrdila mehanizme za spremljanje in odzivanje na grožnje za zdravje, povezane s podnebnjem, z izvajanjem uredbe o resnih čezmejnih grožnjah za zdravje, in sicer s povezovanjem sistema zgodnjega obveščanja in odzivanja z drugimi sistemi opozarjanja (na primer za podnebna in vremenska opozorila), da se olajša skupno obvladovanje tveganj za zdravje. Nova zdravstvena projektna skupina EU bo podpirala odzivanje na ravni EU na resne grožnje za zdravje, vključno z dogodki, povezanimi s podnebnjem.

Okrepila čezmejno mobilizacijo zdravstvenega osebja in premestitve pacientov, na primer z razvojem okvira za podporo državam članicam v primeru preobremenjenih zdravstvenih storitev.

Zavarovala dostop do kritičnih zdravstvenih protiukrepov in njihov razvoj. Naraščajoče temperature in pogostejši ekstremni vremenski pojavi lahko povzročijo motnje v proizvodnji ali omejijo dostop do surovin. Poleg tega lahko spremembe vzorcev bolezni, ki jih povzročajo podnebne spremembe, povzročijo nepričakovano povečanje povpraševanja po nekaterih zdravilih ali ustvarijo povpraševanje po popolnoma novih izdelkih, kar obremenjuje obstoječe dobavne verige ali zahteva naložbe v nove. Za zmanjšanje ranljivosti bo Komisija ocenila zadevna tveganja in nadalje razvila strateške zaloge za ključne protiukrepe. Komisija v okviru programov Obzorje Evropa in EU za zdravje podpira razvoj novih cepiv in terapevtikov proti

⁴³ Izjava s sedme ministrske konference o okolju in zdravju (<https://www.who.int/europe/publications/i/item/EURO-Budapest2023-6>), deklaracija s konference COP28 v Združenih arabskih emiratih o podnebnju in zdravju (<https://www.cop28.com/en/cop28-uae-declaration-on-climate-and-health>).

⁴⁴ <https://osha.europa.eu/en/oshnews/heat-work-guidance-workplaces>

⁴⁵ Delovna skupina za podnebne spremembe ter varnost in zdravje pri delu tristranskega Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu (ACSH).

⁴⁶ Prognoistična študija o posledicah prihodnjega razvoja in kriz, povezanih s podnebnimi spremembami, na varnost in zdravje pri delu (ki se je začela leta 2024).

zapostavljenim tropskim in nalezljivim boleznim, ki se pojavljajo. To je na primer omogočilo nedavni napredek pri cepivu proti virusu čikungunje.

4.4. Hrana

Preskrba s hrano v EU je vse bolj izpostavljena podnebnim tveganjem, in sicer od kmetijske proizvodnje, zlasti v južni Evropi, ribištva in akvakulture pa vse do predelave hrane in mednarodnih dobavnih verig. Podnebne spremembe kratko-, srednje- in dolgoročno vplivajo na štiri stebre prehranske varnosti: razpoložljivost, dostopnost, uporaba in stabilnost. Ti na več načinov in kaskadno vplivajo na številne druge dejavnike prehranske varnosti, kot so vodni stres, odvečna hranila, zdravje tal, prehrana in zdravje. Proizvodnjo hrane ogrožajo zlasti poplave, vročinski valovi, suše, vse večji pritiski škodljivcev in bolezni ter izguba biotske raznovrstnosti, degradacija tal in spremembe selitve rib.

Vročina bo kmetom otežila delo na prostem. Spremembe kmetijskopodnebnih con bodo povzročile pritisk na izbor posevkov in povečale stopnje izpadov pridelka, medtem ko bodo vhodne cene in variabilnost na svetovnih trgih privedle do zmanjšanja neto prihodkov. Za ribiče lahko dodatni pritiski zaradi podnebnih sprememb, eutrofikacije in zakisljevanja oceanov zmanjšajo produktivnost ribjih staležev, kar povzroči veliko manjši ulov, poleg nekaterih prelovljenih staležev. Ker so možnosti preživljanja in trajnostnost proizvodnje hrane v EU ogrožene, ustvarjanje možnosti za prilagoditvene ukrepe na ravni kmetij ali ribolovnih dejavnosti ne bo zadostovalo in jih bo treba dopolniti z ustreznimi podpornimi ukrepi za prehod na odporno kmetovanje in ribištvo. Taki podporni ukrepi bi morali zagotoviti tudi, da zdrava in trajnostna hrana ostane cenovno ugodna in dostopna za potrošnike, kmetom pa bi morali zagotoviti trajnostne dohodke.

Uvoz hrane v EU sicer še ni zelo ogrožen, vendar lahko morebitni istočasni izpadi pridelka v več svetovnih žitnicah ali pomembnih ribolovnih območjih zvišajo cene hrane v EU (ker proizvajalci EU prodajajo po svetovnih cenah), to pa lahko vpliva na kupno moč potrošnikov ter ogrozi prehransko varnost in cenovno dostopnost zdrave prehrane za najrevnejša gospodinjstva v EU. Čeprav to še ni sistemsko, je varnost hrane že izpostavljena večjemu tveganju zaradi patogenov, ki uspevajo v vročini, in drugih patogenov.

Tehnološki napredek, izboljšave upravljanja kmetij in stalno prilagajanje kmetijskih praks so pripomogli h kratkoročnemu prilagajanju podnebnim spremembam. Strategija EU za prilagajanje in skupna kmetijska politika sta omogočila prilagoditvene ukrepe, vendar obstajajo omejeni dokazi o strukturni pripravljenosti na nesreče, povezane s podnebjem. Poleg tega lahko boljša uporaba genske raznovrstnosti in neškodljivih rastlinskih genskih virov za prilagajanje podnebnim spremembam in odpornost proti njim pomaga kmetom in upravljavcem zemljišč pri spopadanju s podnebnimi tveganji. Predlog uredbe o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, ter hrani in krmi iz njih ⁴⁷ lahko podpre takšne rešitve.

Prednostna naloga Komisije bo, da bo proizvodnja hrane EU kos izzivom prihodnosti. Komisija bo še naprej sodelovala z državami članicami, da bi v celoti izkoristila potencial strateških načrtov skupne kmetijske politike za izboljšanje podnebne odpornosti in širšo uporabo orodij za obvladovanje tveganj. Ker degradacija tal močno ogroža našo proizvodnjo hrane, bo

⁴⁷ COM(2023) 411 final.

Komisija v sodelovanju z državami članicami okrepila spremljanje zdravja tal. Prispevek kmetov k varstvu ekosistemskih storitev bi moral biti bolj cenjen. Komisija bo izvedla tudi študijo o prilagajanju v kmetijstvu, ki naj bi bila dokončana do konca leta 2025.

Segrevanje in zakisljevanje oceanov, vključno s povečanjem morskih vročinskih valov in območij z nizkimi ravnmi kisika, že spreminjata sestavo vrst in vplivata na ribje staleže, saj se selijo v globlje vode in v smeri proti poloma. To bo povzročilo neskladja med uveljavljenimi kvotami in dejanskimi ribolovnimi možnostmi. Skupna ribiška politika bi morala vključevati vplive na podnebje. Napovedi glede staležev rib morajo upoštevati razpon možnih prihodnjih učinkov podnebnih sprememb, prakse upravljanja ribištva pa bi morale biti odporne na prihodnje ekološke spremembe. Posodobitve Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo bi morale podnebna tveganja v celoti vključiti v svojo podporo trajnostnim praksam v ribištvu in akvakulturi, ki krepijo odpornost.

4.5. Infrastruktura in grajeno okolje

Infrastrukturalna sredstva so močno ogrožena zaradi poplav, požarov v naravi, visokih temperatur in drugih ekstremnih dogodkov, ki bi lahko povzročili veliko škodo. Izguba dostopa do energije, prometa in komunikacij lahko hitro povzroči motnje v družbi. Trenutno ni zanesljivih ocen o tem, kako dobro bo infrastruktura EU lahko delovala v spreminjajočih se podnebnih razmerah. Kritična infrastruktura in stavbni fond se hitro starata. Glede na pomanjkanje znanja in zaznane previsoke stroške države članice le stežka načrtujejo in se lotijo večjih prilagoditev infrastrukture, čeprav je lahko škoda zaradi ene same nesreče večkratnik razpoložljivih infrastrukturnih sredstev EU.

Cilj EU glede povečanja stopnje prenove in razogljičenja gospodarstva je priložnost za izboljšanje podnebne odpornosti. Zasnova grajenega okolja določa odpornost samih stavb in njihovih prebivalcev. Dodatne koristi stanovanjskih nepremičnin, odpornih na podnebne spremembe, kar zadeva cenovno dostopnost, bolj zdravo življenjsko okolje in večjo energijsko učinkovitost, bi bilo treba čim bolj povečati. Poleg strogega horizontalnega nadzora sistemskih tveganj, povezanih z infrastrukturo in njeno lokacijo prek prostorskega načrtovanja, so potrebne rešitve, ki so bolj prilagojene posameznim sektorjem.

Infrastrukturne standarde je treba okrepiti. Komisija bo evropske organizacije za standardizacijo pozvala, naj vidike prilagajanja podnebnim spremembam in odpornosti proti njim vključijo v evropske standarde za zasnovo infrastrukture z življenjskim ciklom več kot 30 let, kot so elektrarne ali železnice. Poleg tega jih bo pozvala, naj razvijejo nove standarde za podnebne storitve.

S predvideno posodobitvijo standardov (evrokodi⁴⁸) za stavbe, ki določajo minimalne zahteve glede projektiranja v EU leta 2026, bo pri strukturah zgradb postalo obvezno upoštevati prihodnje podnebne nevarnosti. Komisija izvaja pilotne študije in bo pripravila smernice za države članice o uporabi prosto dostopnih podatkovnih nizov o podnebnju za opredelitev pričakovane podnebne obremenitve na njihovem ozemlju.

⁴⁸ <https://eurocodes.jrc.ec.europa.eu/2nd-generation/second-generation-eurocodes-what-new>

Festival novega evropskega Bauhauusa aprila 2024 je ključna priložnost za dialog z različnimi deli gradbene industrije za spodbujanje boljšega vključevanja prilagajanja podnebnim spremembam in odpornosti proti njim v tem sektorju.

Podnebne spremembe ogrožajo vso prometno infrastrukturo. Vendar v EU obstaja vrzel v znanju o odpornosti evropske prometne infrastrukture na vplive podnebnih sprememb, kar zadeva izpostavljenosti tveganju, potrebe po prilagajanju in rešitve ter naložbene potrebe za obravnavo teh vplivov. Komisija bo ocene podnebnih tveganj in krepitev podnebne odpornosti podprla s svojimi revidiranimi smernicami za razvoj vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T). Začela je študijo⁴⁹ o podnebni odpornosti omrežja TEN-T kot prvi korak za odpravo ugotovljene vrzeli v znanju ter določitev potreb po prilagajanju in prednostnih naložb.

V energetske sektorju je treba okrepiti načrtovanje podnebnih tveganj. Podnebne spremembe povzročajo povečana tveganja za energetske varnost, zlasti večja tveganja prekinitev v oskrbi z električno energijo zaradi vročine, požarov v naravi, suše in poplav, ki vplivajo na konično obremenitev ter na proizvodnjo, shranjevanje, prenos in distribucijo. Le nekaj držav članic je v svoje osnutke posodobljenih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov vključilo podrobne načrte za razmislek o prilagajanju podnebnim spremembam v okviru odpornosti svojih energetskih sistemov. Komisija bo preučila možnosti za boljše vključevanje podnebnih tveganj, na primer v okviru tekočega pregleda uredbe o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov. Na podlagi nacionalnih načrtov pripravljenosti v sektorju električne energije bo razmislila tudi o začetku dialoga o podnebnih tveganjih z izbranimi deležniki v energetske sektorju ter zainteresirane akterje (npr. elektroenergetski sektor) pozvala, naj predložijo predloge.

4.6. Gospodarstvo

Vsaka nesreča, povezana s podnebnimi spremembami, bo dodatno obremenila gospodarstvo zaradi izgube življenj, upada produktivnosti, neposredne škode, zmanjšanega potenciala rasti in pritiska na javne proračune. Če se naložbe preusmerijo v obnovo po škodi, se znesek, ki je na voljo za produktivne naložbe, zmanjša. Interakcije med različnimi deli finančnega sistema niso jasne, zaradi podnebnih tveganj pa lahko obstoječe ranljivosti presežejo kritične pragove za te sisteme. Državni proračuni so glavni vir, iz katerega se krijejo ta tveganja, vendar so že zdaj pod pritiskom zaradi visokih ravni dolga. Implicitne pogojne obveznosti, ki izhajajo iz podnebnih tveganj, bi lahko ogrozile fiskalno stabilnost in vzdržnost držav članic. Tveganja za gospodarstvo EU bi lahko bila precejšnja⁵⁰.

Gospodarska varnost EU je izpostavljena tudi podnebnim tveganjem v dobavnih verigah, zlasti za farmacevtske izdelke in polprevodnike. Glede na obstoječe vrzeli v podatkih in znanju ni izključeno, da so tveganja, povezana s podnebjem, trenutno podcenjena. To lahko povzroči neurejene reakcije na trgu, na primer kadar se pojavijo ekstremni pojavi ali je verjetno, da se bodo pojavili. Zavarovalno kritje sredstev in lastnine, izpostavljenih podnebnim spremembam,

⁴⁹ Schade, W., Khanna, A. A., Mader, S., Streif, M., Abkai, T., de Stasio, C., Thiery, W., Deidda, C., Maatsch, S., Kramer, H. (2023): Podporna študija o potrebah po prilagajanju podnebnim spremembam in čezmejnih naložbah za vzpostavitev omrežja TEN-T. Poročilo v imenu Evropske komisije (v pripravi).

⁵⁰ SWD(2024) 63 final. https://climate.ec.europa.eu/document/download/768bc81f-5f48-48e3-b4d4-e02ba09faca1_en.

je v EU nizko, pri čemer so med državami članicami in nevarnostmi, povezanimi s podnebnimi spremembami, velike razlike, ter se bo z naraščajočimi premijami verjetno še znižalo, saj se pogostost in resnost dogodkov, povezanih s podnebnimi spremembami, povečujeta. Trenutno poteka obsežno delo v zvezi z različnimi tveganji glede trajnostnosti, zlasti prek strategije EU za trajnostno financiranje ali dialoga o podnebni odpornosti, katerega cilj je premostiti vrzel na področju varstva podnebja v zavarovalništvu⁵¹.

EU je že sprejela pomembne ukrepe za mobilizacijo svetovnih podnebnih ukrepov in trgovine. Koalicija trgovinskih ministrov in ministric za podnebje⁵², ki jo je ustanovila Unija z Ekvadorjem, Kenijo in Novo Zelandijo ter jo tudi vodi, odraža vse večje priznavanje skupnih interesov med vladami, kar zadeva povezavo med podnebjem in trgovino, da bi se okrepil prispevek, ki ga lahko imata trgovina in trgovinska politika k podnebnim ukrepom. Dvostranski trgovinski sporazumi EU so lahko pomembne platforme za sodelovanje s trgovinskimi partnerji na področju podnebnih in okoljskih ukrepov⁵³.

Tveganja, povezana s podnebjem, so velika nevarnost za odpornost podjetij v EU, zlasti MSP. Podnebna tveganja vplivajo na dostop MSP do financiranja, njihove stroške kapitala in njihovo zmožnost odplačevanja dolgov⁵⁴. Skoraj polovica podjetij v EU je zaskrbljenih zaradi naravnih nesreč, vendar le manj kot tretjina podjetij vlaga ali namerava vlagati v ublažitev vpliva tveganj naravnih nesreč⁵⁵. Kot je določeno v strategiji EU za MSP, je bistveno podpirati MSP pri razumevanju okoljskih tveganj in njihovem zmanjševanju⁵⁶. Komisija bo v okviru izvajanja evropske strategije za gospodarsko varnost⁵⁷ upoštevala tudi podnebna tveganja. Ukrepi iz svežnja pomoči za MSP⁵⁸, katerih cilj je med drugim olajšati dostop MSP do trajnostnega financiranja in hkrati čim bolj zmanjšati upravno breme, podjetjem v EU prav tako pomagajo ohraniti njihov konkurenčni položaj ter morda ustvariti in voditi razvoj trga v segmentih, ki krepijo podnebno odpornost. To vključuje podporo družbi in osvojitve znatnega deleža na svetovnem trgu za tehnologije in informacijske sisteme za podnebno odpornost ter obvladovanje tveganj. Komisija bo za izboljšanje sistemske odpornosti dobavnih verig EU proučila potencial preverjanja fizičnih podnebnih tveganj v okviru spremljanja ranljivosti dobavnih verig.

Nujno je treba okrepiti fiskalno vzdržnost. Pričakuje se, da bo začasni dogovor o novem okviru ekonomskega upravljanja okrepil fiskalno vzdržnost in spodbudil rast z reformami in naložbami, tudi tistimi za skupne prednostne naloge EU, kot je podnebni prehod⁵⁹. V teku so prizadevanja za razvoj napovedi podnebnih vplivov na vzdržnost dolga. Kot del začasnega dogovora se s spremembami direktive o nacionalnih proračunskih okvirih zahteve glede poročanja, povezane s podnebjem, vključijo v nacionalne letne in večletne proračunske načrte. Te določbe zajemajo pretekle podatke o izgubah zaradi nesreč, povezanih s podnebjem, in ocene fiskalnih tveganj zaradi podnebnih sprememb. Komisija je za izboljšavo priprave proračuna, ki upošteva podnebna tveganja, in vključitev te priprave proračuna v nacionalne

⁵¹ Poročilo o dialogu o podnebni odpornosti naj bi bilo pripravljeno poleti 2024.

⁵² <http://www.tradeministersonclimate.org/>

⁵³ COM(2022) 409 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0409>.

⁵⁴ Barbaglia, L., Fatica, S. in Rho, C., Poplavljeni kreditni trgi: fizično podnebno tveganje in posojila malim podjetjem, Evropska komisija, 2023, JRC136274.

⁵⁵ https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2023/html/ecb.ebbox202306_05-f5ec994b9e.en.html

⁵⁶ COM(2020) 103 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/ALL/?uri=CELEX%3A52020DC0103>.

⁵⁷ JOIN(2023) 20 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023JC0020>.

⁵⁸ COM/2023/535 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2023%3A535%3AFIN>.

⁵⁹ COM(2023) 240 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0240>.

proračunske postopke pripravljena podpreti države članice pri izmenjavi najboljših praks ter zagotoviti tehnično podporo in usposabljanje. Trenutno poteka delo za izboljšanje ocen potreb po naložbah v prilagajanje⁶⁰, Komisija pa bo sodelovala z državami članicami tudi zato, da bi zapolnila vrzeli v podatkih, med drugim pri ocenjevanju nacionalnih potreb po naložbah v prilagajanje. Komisija je pripravljena podpreti finančna ministrstva držav članic, ki si prizadevajo za izmenjavo informacij o svoji vlogi pri usklajevanju, oblikovanju in izvajanju politik prilagajanja.

Politike finančnih trgov morajo sprejeti preudaren pristop k podnebnim tveganjem, da se zaščiti finančna stabilnost. Cilj strategije EU za trajnostno financiranje je povečati preglednost podnebnih in drugih okoljskih tveganj ter povečati varnost finančnega sistema EU. Komisija bo še naprej zagotavljala, da se vsa zadevna tveganja ustrezno odražajo v bonitetnih okvirih, npr. v nedavno dogovorjenih predlogih o direktivi Solventnost II in uredbi o kapitalskih zahtevah, ki so podlaga za vključitev podnebnega tveganja v okvire bank in zavarovateljev. Komisija bo zagotovila njihovo hitro izvajanje.

5. Naslednji koraki

V tem sporočilu so kot del izvajanja strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam poudarjeni ključni ukrepi, ki jih morajo EU in njene države članice sprejeti za boljše obvladovanje vse večjih podnebnih tveganj, zlasti za izvajanje obstoječih politik in pojasnitev odgovornosti za tveganja v procesih upravljanja. S tem bi zagotovili odločen in pravočasen odziv na očitno, že prisotno nevarnost nadaljnjih nesreč, povezanih s podnebjem.

V sporočilu je poudarjena potreba po dokazih, ki so koristni pri odločanju, kot so poročila EUCRA, najnovejša opazovanja temperature, poročila o napredku in informacije o stroških škode zaradi podnebnih sprememb. V njem je poudarjeno, da je treba razpoložljive informacije v celoti uporabiti pri sprejemanju političnih odločitev v vseh sektorjih. V prihodnjih letih bi morali oblikovalci politik na vseh ravneh upravljanja proaktivno obravnavati prilagajanje podnebnim spremembam z uporabo orodij, tehnologij in drugih sredstev, ki že obstajajo. **To zahteva usklajeno ukrepanje na vseh ravneh in oblikovanje jasne poti k izboljšanju pripravljenosti in odpornosti.**

Čeprav se to sporočilo osredotoča na ukrepe v Evropski uniji, zagotavlja tudi izmenjavo izkušenj in informacij s partnerskimi državami EU. Sektor in področje ukrepanja v tem dokumentu sta na splošno usklajena s sklepi, povezanimi s prilagajanjem podnebnim spremembam, sprejetimi na UNFCCC COP28 v Dubaju. Komisija bo zadevne teme proaktivno vključila v dvostranske dialoge prek zelenih zavezništev in zelenih partnerstev ter v ustrezne forume ZN in druge večstranske forume (kot so G7, G20, OECD, WEF, STO). Poleg tega bo Komisija proučila možnost organizacije mednarodnega simpozija o upravljanju svetovnih

⁶⁰ Glede na ekstrapolacijo ocen za posamezne države na raven EU lahko letni stroški prilagajanja podnebnim spremembam znašajo od 15 do 64 milijard EUR letno (0,1–0,4 % BDP EU) do leta 2030, mediana pa je ocenjena na približno 21 milijard EUR (Svetovna banka (v pripravi, 2024). Naložbe v odpornost: stroški prilagajanja podnebnim spremembam v spreminjajočem se svetu. Študija II. faze v okviru ekonomije za preprečevanje nesreč in pripravljenosti na nesreče: prednostno razvrščanje in financiranje odpornih naložb).

podnebnih tveganj leta 2025, na katerem bi sodelovali vladni predstavniki, financerji in strokovne organizacije iz vsega sveta.

Komisija bo še naprej sodelovala z državami članicami, javnostjo, podjetji in drugimi institucijami EU, da bi povečala odpornost družbe in gospodarstva EU. Skupaj lahko zaščitimo naše ljudi in blaginjo.